

Nieuwsbegrip Extra

Met enige regelmaat ontwikkelt Nieuwsbegrip in opdracht van bedrijven of maatschappelijke organisaties een speciale themales. Bedrijven die ons vragen om zulke lessen te ontwikkelen doen dit vaak in het kader van 'maatschappelijk verantwoord ondernemen', ideale organisaties brengen via de les het maatschappelijke onderwerp waarop zij zich richten onder de aandacht.

De Nieuwsbegrip Extra-lessen worden mogelijk gemaakt door financiering van de externe opdrachtgever. De inhoud van de lessen wordt echter ontwikkeld door en valt volledig onder verantwoording van de Nieuwsbegripredactie.



Handleiding Nieuwsbegrip Week v/d Mediawijsheid 2024, niveau B

Vooraf



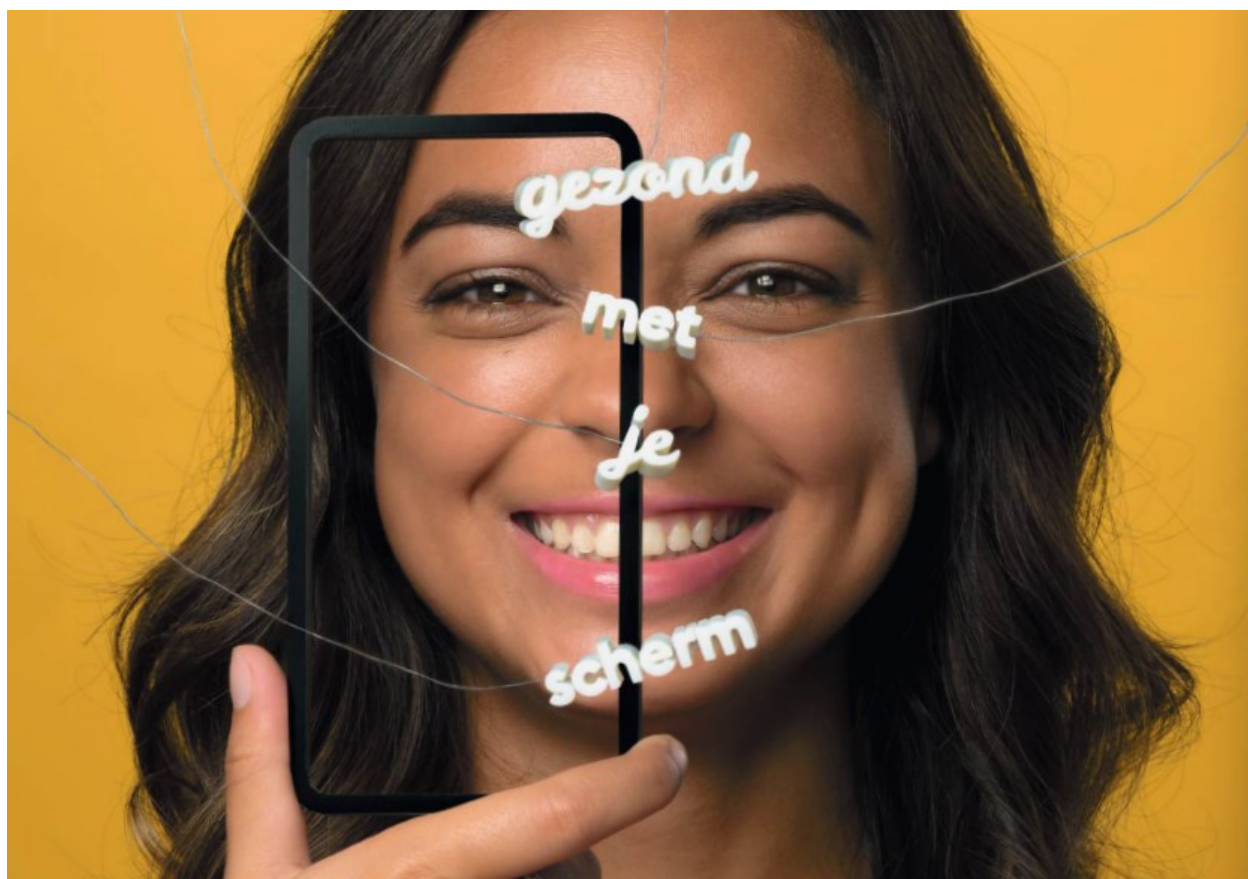
hoe?zo!mediawijs
leuk, veilig en slim gebruik van (sociale) media

week
van de
**media
wijsheid**
8 t/m 15 nov 2024

Deze les is ontwikkeld in samenwerking met Netwerk Mediawijsheid. De les sluit

aan bij de Week van de Mediawijsheid 2024 (8 tot en met 15 november). Het thema dit jaar is 'gezond met je scherm' en gaat over het zoeken naar de gezonde balans als het gaat om beeldschermgebruik. Meer informatie over de Week van de Mediawijsheid vind je op de website [weekvandedmediawijsheid.nl](https://www.woekvandedmediawijsheid.nl).

In de les wordt ook gebruikgemaakt van de video's *Hoe blijf jij online in balans?* en *Wat is jouw schermtijd?* op de website <https://www.hoezomediawijs.nl/digitale-balans/>. Op deze website vind je ook nog meer informatie over beeldschermgebruik en de digitale balans.



Lesoverzicht

- Onderwerp** *Ben jij digitaal in balans?* Deze les sluit aan bij het onderwerp van de Week van de Mediawijsheid 2024 'gezond met je scherm'.
- Lesdoel** De leerlingen lezen de tekst actief aan de hand van sleutelvragen. Na het lezen van de tekst doen de leerlingen een clusterspel waarbij ze oefenen met woorden en begrippen uit de tekst. Tot slot gaan de leerlingen in opdracht 3 een onderzoekje doen naar schermtijd van zichzelf en medeleerlingen en bij opdracht 4 bedenken ze een offline alternatief voor activiteiten die ze nu online op een scherm doen.
- Leesdoel** De leerlingen weten na deze les dat het gebruik van je telefoon negatieve en positieve effecten op je fysieke en mentale gezondheid kan hebben. Ze weten ook dat het belangrijk is om de digitale balans op te zoeken en welke dingen daarbij van belang zijn.
- Opdracht 1** Actief lezen en sleutelvragen beantwoorden
- Opdracht 2** Een clusterspel spelen
- Opdracht 3** Een onderzoekje in de klas (extra opdracht)
- Opdracht 4** Bedenk een offline alternatief (extra opdracht)
- referentieniveau** De tekst is geschreven op Nieuwsbegripniveau B en sluit aan bij referentieniveau 1F

Materiaal

Voor elke leerling:

- de tekst *Ben jij digitaal in balans?* (niveau B);
- bijbehorende opdrachten voor niveau B;
- voor elk groepje van 4 leerlingen een kopie van Kopieerblad 1 Clusterspel en een schaar.

Opdrachten

Toelichting

Actief lezen en sleutelvragen

In de basislessen van Nieuwsbegrip ligt de nadruk op het onderdeel Actief lezen. Onder actief lezen verstaan we het lezen van de tekst in drietallen, waarbij leerlingen in interactie met elkaar bespreken waar de tekst over gaat. Hierbij zijn ze gericht op de inhoud. Bij het actief lezen is het de bedoeling dat de leerlingen voorspellen, onduidelijkheden ophelderen en zelf vragen stellen. Hiervan maken ze notities op het werkblad Actief lezen. De sleutelvragen stimuleren leerlingen om verbanden te doorzien, afleidingen te maken en de tekst samen te vatten. Deze activiteiten zijn erop gericht de leerlingen te ondersteunen in het vormen van een mentaal plaatje van de tekst.

Werkwijze

- Introduceer het onderwerp klassikaal. Wat weten de leerlingen van het onderwerp? Wat verwachten ze in de tekst te lezen? Bespreek ook de

vragen bij 'voor het lezen'. Bespreek de vragen bij vraag 1 klassikaal. De vragen bij vraag 2 bespreken de leerlingen in kleine groepjes.

- Vraag de leerlingen welk leesdoel ze hebben (of geef ze het gegeven leesdoel) en bespreek de uitleg.
- De leerlingen gaan zelfstandig (indien mogelijk) in drietallen aan de slag met de tekst en het werkblad Actief lezen met de sleutelvragen. Begeleid zelf een groepje leerlingen die dat nodig hebben. Maak gebruik van de modeltekst, de sleutelvragen en de hulpvragen. Laat de leerlingen na verlengde instructie met de rest van de leerlingen meedoen.
- Geef klassikaal uitleg over het clusterspel (opdracht 2). De leerlingen gaan daarna in groepjes het spel doen.
- Opdracht 3 en 4 zijn extra opdrachten. Maak een keuze uit deze opdrachten. Je kunt ze ook allebei doen. Eventueel kun je deze opdrachten ook op een later moment doen.
- Nabespreking: check of lesdoel en leesdoel bereikt zijn. Laat de leerlingen eventueel zelf hun antwoorden controleren en bespreek waar ze moeite mee hadden.
- Neem de werkbladen Actief lezen in om inzicht te krijgen in het werk van de verschillende groepjes.

OPDRACHT 1

klassikaal/
drietallen

Actief lezen en sleutelvragen beantwoorden

1. Introduceer het onderwerp klassikaal. Wat weten de leerlingen van het onderwerp? Wat verwachten ze in de tekst te lezen?
Laat de leerlingen het woordweb maken en de vragen beantwoorden bij 'voor het lezen'. De twee vragen bespreken de leerlingen in kleine groepjes. Maak van tevoren eventueel afspraken over de veiligheid in de groep, het luisteren naar elkaar, je kwetsbaar durven opstellen en respect hebben voor elkaar.
2. Maak groepjes, of vraag de leerlingen dit te doen. Geef uitleg over de werkwijze bij Actief lezen. Bespreek de lesdoelen. Vertel ook wat het leesdoel is.
Leesdoel: De leerlingen weten na deze les dat het gebruik van je telefoon negatieve en positieve effecten op je fysieke en mentale gezondheid kan hebben. Ze weten ook dat het belangrijk is om de digitale balans op te zoeken en welke dingen daarbij van belang zijn.
Werk klassikaal of in groepjes bij het lezen van de tekst. Maak gebruik van onderstaande modeltekst, de sleutelvragen en de hulpvragen.
3. De leerlingen gaan verder zelfstandig aan de slag. Bespreek klassikaal de antwoorden op de sleutelvragen.

Modellen

Modeltekst

Modellen van de inleiding m.b.t. actief lezen:

Zeg bijvoorbeeld het volgende: *de titel van de tekst is: **Ben jij digitaal in balans?** Wat zouden ze daarmee bedoelen? Bij de tekst staat een afbeelding waarin staat 'gezond met je scherm' En het meisje heeft een soort vorm van een telefoon vast. Het heeft denk ik dus iets met je telefoongebruik te maken. Je moet gezond omgaan met je scherm. Zou dat betekenen dat je niet naar rare dingen op je telefoon kijkt? Of dat je geen lelijke dingen op sociale media zegt? Maar wat is die balans dan? Wat moet je dan in evenwicht houden? Ik zie dat het eerste kopje is **'Als ik niks te doen heb, ga ik op TikTok'** dat heeft dus met sociale media te maken. Misschien dat je geneigd bent heel snel je telefoon te pakken als je niets te doen hebt? Hmm. Ik kijk even nog naar de andere kopjes. Ik zie dat tweede kopje is **Effecten van online zijn**. Zou dat dan gaan over de effecten die het op jou heeft? Dat je bijvoorbeeld heel verdrietig kunt zijn als je online gepest wordt? Dat zou kunnen. En het laatste kopje is **Digitaal in balans**. Daar komt die digitale balans weer terug. En daar zie ik ook een plaatje bij, een soort schema. Misschien lees ik daar hoe ik digitaal in balans kan raken? Ik ben nu wel benieuwd! Ik lees eerst de inleiding van de tekst.*

Beeldschermen werken als een soort magneten. *Magneten trekken dingen aan. Zouden ze dan bedoelen dat beeldschermen ook dingen aantrekken? Ik denk dat ze dat figuurlijk bedoelen. Dat als je een beeldscherm ziet, je vanzelf blijft kijken. Het trekt aan, zo'n scherm. **Is er een smartphone, tablet of computer in de buurt? Dan is het vaak moeilijk om je op iets anders te concentreren.** Ja, precies, dat werkt dus inderdaad als een soort magneet. Je móét er gewoon naar kijken. Dat klopt wel. Dat heb ik zelf ook wel een beetje. En als je dan eenmaal aan het kijken bent en je ziet iets leuks, dan is het moeilijk om te stoppen. **Maar wat voor effect heeft dat eigenlijk op je?** Hier zie ik het verwijzwoord 'dat' in de zin staan. Waar zou dat naar kunnen verwijzen? Ik lees even de zin ervoor, want vaak verwijst het naar een zin of iets in een zin die ervoor staat. Daar gaat het over dat het dan vaak moeilijk is om je op iets anders te concentreren. Ooh dan denk ik dat de schrijver zich afvraagt wat voor effect het op je heeft als je je niet goed kunt concentreren op andere dingen als er een beeldscherm in de buurt is. **Media kunnen prikkelen, in beweging brengen, je aan het denken zetten, je verbinden met anderen en zorgen voor ontspanning.** Dit zijn allemaal voorbeelden van wat media met je doen, die wel leuk zijn eigenlijk, toch? Maar zouden er ook voorbeelden zijn van niet zulke leuke dingen? **Maar ze zijn ook een bron van onrust, kunnen verslavend werken en op termijn zelfs lichamelijke en psychische klachten veroorzaken.** Hmmm, deze zin begint met het signaalwoord 'Maar', dan weet ik dat er een tegenstelling volgt. Dus dan zijn dit allemaal negatieve dingen die te maken hebben met het gebruik van beeldschermen. Ze werken dus als een soort magneet en kunnen dus voor goede en minder goede dingen zorgen. Ik ben wel heel benieuwd wat ik daar dan aan zou kunnen doen. En hoe ik ervoor kan zorgen dat ik dan niet te veel last heb van die negatieve dingen. Zouden ze dat dan niet bedoelen met die digitale balans? Dat je ervoor zorgt dat het positieve en negatieve in evenwicht is? Ik ben benieuwd! Ik ga gauw verder lezen.*

Wat hebben jullie mij horen doen? Ik dacht hardop na over de tekst. Ik stelde ook vragen aan mezelf. Dat hoort bij actief lezen. Als je actief leest, sta je ook stil bij verbanden in de tekst. Ik probeerde gelijk te kijken waar verwijzwoorden dan naar verwezen. Dan begrijp je beter wat je leest.

Laat een van de leerlingen hardop denkend het volgende stukje lezen.

Leg uit: *als je in je groepje actief aan het lezen bent, ga je ook de sleutelvragen bij de tekst bespreken. In de tekst zie je na elk stukje een of meer nummers staan. Bij elk nummer hoort een sleutelvraag.*

Let op: De hulpvragen bij de sleutelvragen hierna zijn bedoeld als extra aanwijzingen bij de sleutelvragen.

Sleutelvragen en hulpvragen

Inleiding

Sleutelvraag 1: In de inleiding gaat het over voordelen en nadelen. Waar zijn het voor- en nadelen van?

Hulpvraag 1a: Lees regel 3-5 nog een keer.

Hulpvraag 1b: Let op het signaalwoord voor een *tegenstelling* in zin 4.

'Als ik niks te doen heb, ga ik op TikTok'

Sleutelvraag 2: Wat zeggen kinderen over hun eigen telefoongebruik? Noem twee dingen.

Hulpvraag 2a: Lees regel 8 en 9 nog een keer. Hoe noemt de helft van de kinderen zich bijvoorbeeld? Wat zegt dat over je telefoongebruik?

Hulpvraag 2b: Lees regel 13 tot en met 17 nog een keer. Wat staat daar over wat de kinderen vertellen over het aantal uur dat ze op hun telefoon zitten?

Sleutelvraag 3: Waarom hebben sommige kinderen schermtijd met hun ouders afgesproken?

Hulpvraag 3a: Lees regel 15-19 nog een keer.

Hulpvraag 3b: Let op het signaalwoord voor een *reden* in regel 16.

Effecten van online zijn

Sleutelvraag 4: Wat zijn twee negatieve effecten van online zijn?

Hulpvraag 4a: Waar zie je het woord *negatief* terugkomen in dit stukje?

Hulpvraag 4b: Lees regel 24-30 nog een keer.

Hulpvraag 4c: Welke dingen die niet zo fijn voor je zijn, lees je in dit stukje?

Sleutelvraag 5: En wat zijn twee negatieve effecten?

Hulpvraag 5a: Waar zie je het woord *positief* terugkomen in dit stukje?

Hulpvraag 5b: Lees regel 30-32 nog een keer.

Hulpvraag 5c: Welke dingen die fijn voor je zijn, lees je in dit stukje?

Digitaal in balans?

Sleutelvraag 6: Is digitale balans voor iedereen hetzelfde? Waarom wel of niet?

Hulpvraag 6a: Lees regel 43 tot en met 50 nog een keer.

Hulpvraag 6b: Wat zou het moeten maken van keuzes hiermee te maken kunnen hebben?

Sleutelvraag 7: Welke drie dingen spelen een rol bij het zoeken naar digitale balans?

Hulpvraag 7a: Let op de vetgedrukte woorden en opsommingstekens in dit stukje.

Hulpvraag 7b: Heb je de afbeelding gezien bij dit stukje?

Na het lezen

Sleutelvraag 8: Denk je dat jij digitaal in balans bent? Leg je antwoord uit.

Antwoorden: Zie **antwoorden** achteraan deze handleiding.

OPDRACHT 2

Een clusterspel spelen

in groepjes

Lees en bespreek gezamenlijk de uitleg. Deel aan elk groepje een set begrippenkaartjes (uitgeknipt) uit en een werkblad voor het noteren van de

Let op!

De **eerste hulpvraag** bij een stukje is altijd:
Wat heb je in het stukje gelezen?

clusters (achterin deze handleiding). Geef aan hoeveel tijd de leerlingen voor het spel hebben (15 à 20 min). De leerlingen bedenken zoveel mogelijk goede clusters binnen de gegeven tijd.

Loop rond en observeer of het leerlingen lukt om clusters te maken en of zij elkaar inderdaad de verbanden uitleggen. Model dit zo nodig. Laat de groepjes daarna hun werkblad met de gevonden clusters uitwisselen met een ander groepje en de clusters controleren volgens de aanwijzingen op het spelregelblad. Laat de bladen dan weer terug ruilen en inventariseer hoeveel punten de verschillende groepjes behaald hebben. Bespreek na afloop met de leerlingen hoe zij het spelen van het clusterspel hebben ervaren.

OPDRACHT 3

individueel/
klassikaal

Een onderzoekje in de klas (extra opdracht)

Licht de opdracht toe. Ze gaan vragen beantwoorden over hun eigen beeldschermgebruik en de antwoorden daarop met elkaar vergelijken. Bekijk eerst klassikaal de video's *Hoe blijf jij online in balans?* en *Wat is jouw schermtijd?* op de website <https://www.hoezomediawijs.nl/digitale-balans/>. Laat de leerlingen daarna individueel de vragen beantwoorden.

- Verzamel de antwoorden per vraag van de hele klas, bijvoorbeeld op het bord, door te turven.
- Bereken de percentages per antwoord. Als 12 van de 24 leerlingen zegt verslaafd te zijn aan sociale media, is dat 50% van de klas.
- Vergelijk gezamenlijk de uitkomsten met de uitkomsten van de onderzoeken in de tekst. Waar zitten de overeenkomsten en verschillen?

OPDRACHT 4

individueel/
groepjes

Bedenk een offline alternatief (extra opdracht)

Bespreek de opdracht. De leerlingen gaan in groepjes offline alternatieven bedenken voor activiteiten die ze graag op een beeldscherm doen. Bespreek de genoemde activiteiten klassikaal. Welke leuke offline activiteiten hebben de leerlingen genoemd? Maak eventueel met elkaar een Top 3 van leukste offline activiteiten. Of van activiteiten die het meest genoemd zijn.

Antwoorden

OPDRACHT 1 Actief lezen en sleutelvragen beantwoorden

Tijdens het lezen	
Inleiding	<p>1. In de inleiding gaat het over voordelen en nadelen. Waar zijn het voor- en nadelen van? <i>Het gaat om voor- en nadelen van online media.</i></p>
'Als ik niks te doen heb, ga ik op TikTok'	<p>2. Wat zeggen kinderen over hun eigen telefoongebruik? Noem twee dingen. <i>Bijvoorbeeld dat ze zelf vinden dat ze zo vaak op hun telefoon zitten dat ze verslaafd zijn. En ze vertellen wat ze het liefst op hun telefoon doen. En hoeveel uur ze soms wel op hun telefoon zitten.</i></p> <p>3. Waarom hebben sommige kinderen schermtijd met hun ouders afgesproken? <i>Omdat ze, met name in het weekend, heel erg lang op hun telefoon zitten. Ouders of de kinderen zelf vinden dat vervelend en daarom spreken ze schermtijd af. Dus een maximum tijd die ze op hun telefoon mogen zitten.</i></p>
Effecten van online zijn	<p>4. Wat zijn twee negatieve effecten van online zijn? <i>Bijvoorbeeld: dat je weinig beweegt, last kunt krijgen van bijziendheid, slaapproblemen krijgt en dat je hoofd niet tot rust kan komen.</i></p> <p>5. En wat zijn twee positieve effecten? <i>Bijvoorbeeld: dat je toegang hebt tot een schat aan informatie en makkelijk vrienden maakt over de hele wereld.</i></p>
Digitaal in balans?	<p>6. Is digitale balans voor iedereen hetzelfde? Waarom wel of niet? <i>Doordat je keuzes moet maken uit allerlei dingen die je online en offline kunt doen, is het voor iedereen anders. Omdat de een andere keuzes maakt dan de ander.</i></p> <p>7. Welke drie dingen spelen een rol bij het zoeken naar digitale balans? <i>Je lichamelijke gezondheid, je mentale gezondheid en je sociale gezondheid.</i></p>

Na het lezen

8. Denk je dat jij digitaal in balans bent? Leg je antwoord uit.
Eigen antwoord.

Opdracht 2: Clusterspel

Enkele voorbeelden van goede clusters met de begrippen uit de tekst 'Ben jij digitaal in balans?': (er zijn meer clusters mogelijk)

Cluster 1

Begrippen: **negatief, de lichamelijke gezondheid, de bijziendheid**

Deze woorden passen samen in een cluster, want een van de gevolgen van te veel beeldschermgebruik voor je lichamelijke gezondheid kan bijziendheid zijn.

Cluster 2

Begrippen: **het beeldscherm, verslavend, online, offline**

Deze woorden passen samen in een cluster, want een beeldscherm is voor sommigen zo verslavend dat ze meer online dan offline zijn.

Cluster 3

Begrippen: **de sociale media, prikkelen, de klacht, de vereenzaming**

Deze woorden passen samen in een cluster, want sociale media kunnen prikkelen maar ook leiden tot klachten als vereenzaming.

Cluster 4

Begrippen: **het onderzoek, de schermtijd, de regel, het beeldscherm**

Deze woorden passen samen in een cluster, want uit onderzoek blijkt dat kinderen soms regels met hun ouders afspreken over het gebruik van hun beeldscherm, zoals maximale schermtijd per dag.

Cluster 5

Begrippen: **de balans, de keuze, je lichamelijke gezondheid, je mentale gezondheid, je sociale gezondheid**

Deze woorden passen samen in een cluster, want voor een goede digitale balans moet je een keuze maken voor het verdelen van tijd die je besteedt aan je lichamelijke gezondheid, je mentale gezondheid en je sociale gezondheid.

Werkblad Actief Lezen

Groepje van: _____

Leesdoel: Na het lezen van de tekst weet ik _____

Aantekeningen bij de stukjes

Noteer hieronder belangrijke informatie, onbekende woorden en eigen vragen. Schrijf ook de antwoorden van de sleutelvragen op.

Inleiding

Antwoord op sleutelvraag 1:

'Als ik niks te doen heb, ga ik op TikTok'

Antwoord op sleutelvraag 2:

Antwoord op sleutelvraag 3:

Effecten van online zijn

Antwoord op sleutelvraag 4:

Antwoord op sleutelvraag 5:

Digitaal in balans?

Antwoord op sleutelvraag 6:

Antwoord op sleutelvraag 7:

Na het lezen

Antwoord op sleutelvraag 8:

Kopieerblad 1: Clusterspel (opdracht 2)

Clusters met de begrippen

Cluster ①

Begrippen:

Deze woorden passen samen in een cluster, want ...

Cluster ②

Begrippen:

Deze woorden passen samen in een cluster, want ...

Cluster ③

Begrippen:

Deze woorden passen samen in een cluster, want ...

Cluster ④

Begrippen:

Deze woorden passen samen in een cluster, want ...

Cluster ⑤

Begrippen:

Deze woorden passen samen in een cluster, want ...

Cluster ⑥

Begrippen:

Deze woorden passen samen in een cluster, want ...

Cluster 7

Begrippen:

Deze woorden passen samen in een cluster, want ...

Cluster 8

Begrippen:

Deze woorden passen samen in een cluster, want ...

Cluster 9

Begrippen:

Deze woorden passen samen in een cluster, want ...

Cluster 10

Begrippen:

Deze woorden passen samen in een cluster, want ...

Clusters beoordeeld door:

Aantal punten (totaalscore):

Kopieerblad 2: Begrippen Clusterspel



het beeldscherm	prikkelen	verslavend	de klacht
het onderzoek	de sociale media	de regel	de schermtijd
negatief	de bijziendheid	positief	de vereenzaming
de balans	goed en gezond voelen	de keuze	je lichamelijke gezondheid
je mentale gezondheid	je sociale gezondheid	online	offline